

(כ) וכן נהגו לומר פְּרִשְׁתָּ (כא) ברפת בָּתָּנִים סמוך לברפת (ט) התורה: י' אם הפסיק מללמוד ונתעסק בעסקיו, פיון שִׁדְעָתוֹ (י) לחזור ללמוד לא הוי הפסק, והוא הדין (ג) לשנה (כד) ומרחץ ובית הכסא דלא הוי הפסק: י"א שנת קבע ביום על משתו הוי הפסק. י"זש אומרים דלא הוי הפסק, (כה) וכן (כו) נהגו: י"ב אף אם למד (כו) בפליה, הפליה הולף אחר היום (כז) שְׁעָבַר וְאִינוּ צָרִיךְ לַחְזֹר וּלְבַרְרָה פל זמן (כח) שלא (יג) [יג] ישן: י"ג *המשפטים קדם אור היום ללמוד (כט) מברך ברפת התורה ואינו צריך

פאר הייט

הירושלמי לפסק והוא ששנוה על אתר ר"ל אם למד מנח, הלא בלא"ה לומד תורה
במה שקורא ק"ש, אלא ודאי בלא הוי כדית' (ט) התורה. וימיר לאמרו אפלו
קדם אור הקבר, בלא הנהיג"ל שאוסר משמע שאין נשיאת כפים בלילה, דמשמע
ללמוד אגו אומרים אותו בלא משמע נשיאת כפים. מ"א: (י) לחזור וללמוד. משמע
דמי שאין ברכו ללמוד ונמלך ללמד לברך, מ"א. וט"ו פסק דאפלו מי שאין
ברכו ללמד אין צריך לברך ע"ש וכן פירש ונח"ל עליו התאמין: (יא) בנהגה.
ולח"כ שרבו בזה הדין גינצבורג וגם לברך כשישני ביום. מ"א: (יב) ישן.

באור הלכה

משנה ברורה

גלי הפסק, אָבל ברפת התורה פּוֹטֶרֶת כּל הַיּוֹם (ט) אָפּלוּ לֹא לִמֵּד
אחֶר תּפֹּלֶת שְׁחִירָת עַד חֲצֵי הַיּוֹם, וְלֹא דְמִי לְכָל הַבְּרֵכוֹת שְׁאִסּוּר
לְהַפְסִיק בֵּין הַבְּרֵכָה לְהַמְצוּהָ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב סִימָן רו, וְשָׂאנִי הֵכָא
(פו) דְּמַצְוָה לְהַגִּיֵּת יוֹם וְלִילָה וְאִסְרֵן לְעוֹלָם לֵיכָא הֵשֵׁחַ הַדְּעָת.
אָבֵל (ז) רב הַאֲחֻרוֹנִים חוֹלְקִין עַל הַמַּחֲבֵר דְּמַסְכִּים לְדַעַת הַשֵּׁשׁ-
אֻמְרִים הֵזֶה, דְּלֹא כָתֵב הַמַּחֲבֵר רַק ״הַנֶּהְגִּין וְכו״״, וְסָבִירָא לְהוּ דִּין
בְּרַפְּת הַתּוֹרָה כְּמוֹ בְּכָל בְּרַפְּת הַמַּצּוֹת אִי הַנֶּהְגִּין דְּצִירֵף לְחוּז וְלִבְרֵף
אִם הַפְסִיק מִתְּנָן אַחֶר הַבְּרֵכָה אִף אִם יוֹדֵעַ בְּכָרִוּר שֶׁלֹּא הֵסִיךְ דַּעַתוֹ,
בְּדִין שֶׁלֹּא הִתְחַלֵּף עֲדוֹן בְּהַמְצוּהָ אֵין לֵה אַחֲרֵרְכָּן עַל מֶה לְחוּל, וְכֵן
הַסִּימָן הַפָּרָא תִּשְׁל וְהִגְרָ״א וְכֵן הַמַּחֲבֵר מַתְּיִירָאֲדָם לְהַלְכָה. וּמִכָּל
מָקוֹם נִרְאֵה לִי, דְּכִין שִׁישׁ פּוֹסְקִים שְׁטוּבִירִין דִּאֵין צִירֵף לְחוּז

וילכר, וית' טוב אם ארע לו שהפסיק אחר ברכת התורה⁽²³⁾ שיכון
תקן אחר שפסיס הפלתו. ועין בבאור הלכה: (כ) וכן נהגו. השעם
שש' בקו ברכה. ומת' לומר (יט) אפלו קדם אור הבקר, דלא כש' מו
זה אינו, דמשעם למוד אנו אומרים אותו ולא משעם נשיאת כפים:
שהיא משנה, ומימרא ד'אלו דברים שאדם וכו', כדי לקדם מקרא
ונמלך ללמד, צריך לחזר ולכרך, בן כתב המגן אברהם; והש"ו כתב
דמסתמא אמרין דהי דעתה אם יודמן שייכל ללמוד אפלו בשעה שא
מגדים הניח בצריך עיון, וגם הגר"א בבאורי, אף שהוא מפרש בשל
בדש"ו, והוא כהפריש הראשון שקרא"ש דסבירא לה דאפלו במי ש
צראי, דהינו (יט) שהתנגמנס במשכב על אצילי ידיו ואפלו בזילת⁽²⁵⁾
מלמוד אחר-כך; ועוד, שגם שם צריך לזהר בדריגהם, כמו בגלוי טפול
כן לא הסיח דעתו עדין מהתורה. ועין בבאור הגר"א: יא (כה) וס
וכן נהג מורי מהר"י לכרך, וכן הסכים הפרי חדש ואליה רבה בש'
להלכה ונאף דבפריי-מגדים משמע דנוכל לסמוך על המנהג הזה של
ומבקר לא הפסיד: יב (כו) בזילת. רוצה לומר (כא) ואפלו לא ל
כל זמן שש' לו פנאי, ואין התפסק וההסח-הדעת חשיב התפסק לעני
שנת קבע על משתו (כג) אפלו בתחלת הלילה⁽²⁷⁾ חשיב התפסק⁽²⁸⁾, ואפלו
אומרים דאין צריך לכרך בבקר, ויש אומרים (כד) דצריך לכרך, ב
ברכות להקל; אף אם אפשר לו, יראה לשמע ברכת התורה מאחר ויא
אחר-כך איהו פסוקים כדי שישתה נחשב לו במקום למוד, או יכלן ל
היה יושן ביום שנת קבע על משתו⁽³⁰⁾ ובזילת שלאחריו היה געור כל
ברכת התורה, ואין ברכת "אמנת עולם" של ערבית ופורת את לא
וישן אחר-כך שנת קבע קדם אור היום אם ביום, אין צריך לחזר ו

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(טו) מִרְדִּיכִי: (טז) מִגְדֹּאֲבָרֶהֶם: (יז) הַשִּׁלִּי וְדִכְיִמָּשָׁה רִבִּיחָא: (יח) מִגְדֹּאֲבָרֶהֶם: (יט) טוֹר: (כ) בֵּית־יִסְסָף: (כא) לְבוּשׁ: (כב) לְבוּשׁ: (כג) כֵּן מִזְכָּה מִלְבוּשׁ: (כד) חֵי־אֲדָם בְּשֵׁם הַפָּרִי חֲדָשׁ וְהַגֵּרָא בְּאֹרֹז: (כה) דְּרָךְ־הַחַיִּים בְּשֵׁם מִגְדֹּאֲבָרֶהֶם וְאֵלֶיהָ רָבָה:

צ"ש ק' אגור בשם
מהר"י מו"ל

הלכות ברכות סימן מז מה

לחזור ולברך כשיחלף לבית הכנסת. *המשכים (ל) קדם אור היום *מברך כל סדר הברכות חוץ מברכת 'הנותן לשכני' (יג) [יג] (לא) בינה' (לב) ופרשת התמיד (עין לעיל סימן א סעיף ו) שיימתי' מלאמרה עד שיאור היום: הגה ולכתחלה יטל ידיו קדם שיתברך ללמוד. ואם לא היה לו מים יכול (לג) ללמוד ולברך בלא נטילה, כמו בשאר ברכות שמברך קדם נטילה כדלעיל סימן מו (אגור): **יד** *נשים (לד) מברכות ברכת (יד) התורה:

מח אומרים פרשת התמיד, ופסוקי קרבן שבת אומרים אצל פרשת התמיד, ובו סעיה אחר:

הגה ואומרים פרשת (טו) [טו] (א) התמיד. ויש אומרים סדר המערכה ורבין העולמים אתה צויתנו וכו'. ואם אי אפשר לאמרו

באר היטב

אם נעזר כל הלילה, כשמוציא היום צריך לברך, שלא היה דעתו לפטר רק ליום א', מ"א: (יג) בינה. ובכתבים ובזוהר איתא שייכל לומר הנותן לשכני בינה מיד אחר חצות. וכתב המ"א ונ"ל דוקא אם שמע קול תרנגול ומ"מ טוב לזהר לכתחלה. וכתב ע"ת בדריעבד יצא וא"צ לחזור ולברך ביום: (יד) התורה. דהא חובות ללמוד דינין שלהן, ועוד דחובות לומר פרשת הקרבנות כמו שחובות בתפלה א"כ קאי הברכה ע"ז, ב"י:

(ב) התמיד. מעמד, דוקא דקרבנות שהיה בעמידה, וע"ל סי' א סק דה"ל נכ"כ בא"ר, ובמח"כ כתב שרבי' בתורה לא חשו לזה וכן נעלה מור וקציעה וכתב שראו להאזין אביו וז"ל שאמר מלשכ. ובש"צ כתב להוכיח בן מדברי הא"ר וז"ל גבי פסוק ה' מלך. ועין שם בבכ"ש שכתב: מה שאמר כאלו הקרבת קאי אבעלים שנתן לכהן וא"כ אין צריך לעמוד, ובכ"מ כתב נכסית כו' טוב לעשות כן, ועין לקמן מ"ש על דברי הרד"ק חכמה כזה וע"ש שכתב מ"ש בסוירים כאלו הקרבתו או כאלו הקרבנות אינו נכון, כי הקרבתו בפרשת חטאת אבעלים קאי משא"כ בתמיד אין יחיד מקרי בעלים, ובטור כתב כאלו קרב כו' וזה נכון ע"ש, ומשום הא לא אריא וכדאמרין בתענית שלכן תעניתו מבעוד ליל שכן קרב וזוהר אינו עומד על גבי לפיכך תעניתו כו', והנינו לפי שכל אדם מיושר אל יש לו חלק בתמיד צבור שנקחין מתורתם הלשכה והו"ל כאלו הם נתנו לכהן בעדם קרבן התמיד, וא"כ כשאומר יה"ר בפרשת התמיד נמי שכן לומר כאלו הקרבנות או הקרבתו והנינו ע"י הכהן שהוא שולחא דידן ונרחמא. ומ"ש

משנה ברורה

לשן שנת קבע קדם אור היום דהמברך לא הפסיד: (ל) קדם אור היום. ואפילו במשכים אחר חצות לילה לאיזה ענין ודעתו לחזור ולישן עוד אחר-כך שנת קבע, אפילו הכי יוכל לברך כל אלו הברכות ושוב לא יצטרך לברך אותם כשיקום בבקר, (כו) לכד ברכת "אלהי נשמה" יאמר בלי חתימה ו"המעביר שנה" יאמר בלי הזכרת השם, ואחר-כך כשיקום בבקר יאמר אותן בהזכרת שם ומלכות כראוי. ועין בבאור הלכה: (לא) בינה. והאחרונים הסכימו שגם ברכה זו יכול לברך אפילו קדם שיאיר היום, אף יש אומרים שלכתחלה יש לזהר שלא לברך אותה קדם שיאיר היום, אם לא ששמע קול תרנגול, ובדריעבד יצא אפילו לא שמע קול תרנגול. ודוקא שברך אותה מתחלת לילה ואילך, אבל קדם חצות אפילו בדריעבד יחזר ויברך, ואפילו (כו) אם שמע קול תרנגול. ועין בבאור הלכה: (לב) ופרשת התמיד. וכל משניות הקרבנות שאחריה, כי הם במקום הקרבנות ואין הקרבנות אלא ביום⁽³²⁾: (לג) ללמוד ולברך. ויקנח ידיו בכל מידי דמקני: **יד (לד) מברכות.** השעם עין בבאור הלכה:

(א) התמיד. והיא במקום הקרבת קרבן התמיד⁽¹⁾, שכן קבלו חז"ל שבזמן שאין בית המקדש קים ואין יכולין להקריב קרבנות, מי שעוסק בקו ובפרשיותיה⁽²⁾ מעלה עליו הכתוב כאלו הקריבם, ולכך יש אומרים גם-כן סדר המערכה משעם זה, והוא מה שנתפשט המנהג בימינו לומר בכל יום "אבני הוי מסדר וכו'". ונראה לי פשוט, דמי שיודע ספר מצוה ללמוד במקרא פרוש המימרא הזו, וכן מה שאנו אומרים בכל יום עניני עשית הקטנות⁽³⁾, כדי שייבין מה שהוא אומר, ויבנה תחשב לו האמירה במקום ההקטנה; וכן כתבו הספרים, דמה שאמר המקרא "כל העוסק בפרשת עולה וכו'" הפנה שהוא מתעסק להבין עניניה, לא אמירת התבות (לד⁽⁴⁾). כתב המגן אברהם: פרשת הקרבנות יאמר בעמידה, דגמ' הקרבנות שהיה בעמידה. ועין בשערי תשובה בשם כמה אחרונים שחולקין על זה, ובפרי-מגדים

שערי תשובה

מלתא, שאם היה בדעתו רק לפטר למדו זה עד שעת שנה שנית פשיטא שצריך לחזור ולברך כשקם שנית משא"כ בסתמא אפשי' שדעתו לחזור ולישן מ"מ כדי שלא להרבות בברכות דעתו לפטר כל היום לכן א"צ לחזור ולברך: [יג] בינה. עבה"ט. ועין מג"א שרמו לדברי הזהר, ר"ל דאיתא שם דבר קרא גברא בריכו כו', ובשי"צ כתב דלדון אפילו לא שמע מברך, ובזוהר ר"ל שעי' הגבר היו יודעין שהוא חצות לילה ע"ש ועין במח"כ בשם פרדס לרש"י כתי' וכן כתב הא"ר וז"ל וכן נהגו לברך ברכת הנותן לשכני באשמרת כו', ע"ש:

[טו] התמיד. עבה"ט. ועין מג"א שכתב פרשת הקרבנות יאמר בעמידה כו', ובכבוד-שור כתב דא"צ לעמוד אפילו בפרשת התמיד שהביא המג"א מע"ה, ומעולם לא ראיתי קאן דחש לה נכ"כ בא"ר, ובמח"כ כתב שרבי' בתורה לא חשו לזה וכן נעלה מור וקציעה וכתב שראו להאזין אביו וז"ל שאמר מלשכ. ובש"צ כתב להוכיח בן מדברי הא"ר וז"ל גבי פסוק ה' מלך. ועין שם בבכ"ש שכתב: מה שאמר כאלו הקרבת קאי אבעלים שנתן לכהן וא"כ אין צריך לעמוד, ובכ"מ כתב נכסית כו' טוב לעשות כן, ועין לקמן מ"ש על דברי הרד"ק חכמה כזה וע"ש שכתב מ"ש בסוירים כאלו הקרבתו או כאלו הקרבנות אינו נכון, כי הקרבתו בפרשת חטאת אבעלים קאי משא"כ בתמיד אין יחיד מקרי בעלים, ובטור כתב כאלו קרב כו' וזה נכון ע"ש, ומשום הא לא אריא וכדאמרין בתענית שלכן תעניתו מבעוד ליל שכן קרב וזוהר אינו עומד על גבי לפיכך תעניתו כו', והנינו לפי שכל אדם מיושר אל יש לו חלק בתמיד צבור שנקחין מתורתם הלשכה והו"ל כאלו הם נתנו לכהן בעדם קרבן התמיד, וא"כ כשאומר יה"ר בפרשת התמיד נמי שכן לומר כאלו הקרבנות או הקרבתו והנינו ע"י הכהן שהוא שולחא דידן ונרחמא. ומ"ש

באור הלכה

רק עד שיקום משנה בבקר וזהו קאמר דאינו כן, אבל פשוט דגם הוא מודה דשנת קבע אפילו בתחלת הלילה הוי הפסק, וכדמשמע גם מלשון הבית-יוסף בסוף ד"ה וכתב עוד האגור ע"ש; ועוד, לא שיקנין כל הני פשיטותא דהרבה גדולים שפוסקין דצריך לחזור ולברך משום ספקא דפרי-מגדים, דהלא הבית-יוסף בעצמו ודפרי חדש והג"א ואל"ה רבה מצריכין אפילו בשנת קבע ביום לחזור ולברך, ונהי דשם אנו מחמירין בדת; ויחידא, על-כ"ל פנים בשנת קבע בלילה שאחר זה בודאי יש לברך: * המשכים קדם אור היום וכו'. עין במשנה ברורה בסעף קטן ל. ובדריעבד אם ברך גם ברכת "אלהי נשמה" ו"המעביר שנה" כראוי בפעם הראשון, דעת הפרי חדש דחזור ויברך אלו השתי ברכות כשקם בפעם שנית ממשתו, והסכים עמו החי"א אדם לענין ברכת "המעביר שנה", ומשערי-תשובה בסימן ו משמע דלא יחזר ויברך וכן משמע מדברי החי"א, וספק ברכות להקל. ואם תקפה עליו שנה, לכלי עצמן אין לו לחזור ולברך אותם (פ"ח בסימן מו): * מברך כל היום הברכות חוץ וכו'. עין במשנה ברורה במה שכתבנו והאחרונים וכו', הינו המגן אברהם בשם הזהר והג"א והפרי חדש והחי"א אדם, ומה שכתבתי אף יש אומרים וכו', הוא מדברי החי"א אדם, ובשערי-תשובה איתא דיש מקלין בזה גם-כן, ולפי הבאר היטב והדריעבד החיים יש להחמיר לכתחלה אפילו בשמע קול תרנגול; ולא רציתי לסתם כמותם משום דהפרי חדש והג"א עבדו עבדא להחמיר, כמו שכתב בפרי חדש ובספר מנע"ה: וביותר, שמדברי הפרי-מגדים משמע דקדם שיאיר היום מתר לברך אפילו לא שמע קול תרנגול, דדוקא בלאחר חצות צריכין לשמיעת קול תרנגול. אף דברי החי"א אדם לכאורה סתורים מדברי המגן אברהם כמה שנים לסוף סעף קטן יג: ומכל מקום טוב לזהר לכתחלה, ומה נובע דברי הרד"ק החיים. אמנם כד נעין היטב נראה שהוא מפרש דברי המגן אברהם בפשטה, דמה שכתב המגן אברהם "עין סימן מו סעיף ח" רוצה לומר דשם הקל רמ"א אפילו בלא שמע קול תרנגול, דכונתו המקרא על מנהגו של עולם, ואם כן אפשר לומר דכונת הזהר גם-כן מה שאמר "כד קרא גברא" הוא כעין זה, ועל זה סים המגן אברהם "ומכל מקום טוב לזהר לכתחלה", ורוצה לומר להחמיר בלא שמע, אבל בדשמע יש להקל אפילו לכתחלה: * נשים וכו'. השעם, דהא חובות ללמוד הדינים שלהן, ועוד דחובות לומר פרשת הקרבנות כמו שחובות בתפלה, אם-כן קאי הברכה על זה, בית-יוסף מגן אברהם. ולפי זה השעם יכולה להוציא בברכת התורה את האיש, וכן כתב הפרי-מגדים

כתבתי, והג"א בבאור חולק על זה השעם, עין שם; אלא השעם דמברכות הוא, דאף דפסרי מתורה מכל מקום יכולות לברך ולומר "וצננו", דלא גריעא מכל מצות עשה שהזמן גרמא דקאמ' לו דיכולות לברך עליה⁽³³⁾, וכדלעיל בסימן יז סעיף ב, עין שם, ולפי זה אין יכולות להוציא את האיש. וקטן שהגיע לחנוך, בודאי אינו יכול להוציא את הגדול בברכת התורה, לפי מה שסוברים הרבה פוסקים דברכת התורה הוי מן התורה⁽³⁴⁾, וכן כתב הפרי-מגדים:

שער הציון

(כו) מגן אברהם בסוף סימן ו ודריעבד החיים: (כו) דריעבד החיים:

הִלְכוֹת קִרְבוֹת סִימָן מִזֵּה מַח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לב]

וְכָל מִשְׁנֵי הַקִּרְבוֹת שֶׁאֵינָהּ, כִּי הֵם בְּמִקְוֵם הַקִּרְבָּן וְאֵין הַקִּרְבָּן אֶלָּא בְּיוֹם⁽³²⁾.

(32) ואם אין לו פנאי, כתב לעיל (סי' א ס"ק יז) שיכול לומר את פרשת הקרבנות בלילה.

[ביה"ל ד"ה נשים]

דִּלָּא גְרִיעָא מִכָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהֵיוּ גִרְמָא דְקִנְיָא לִן דִּיכּוּלוּת לְבָרַךְ עֲלֵיהֶן⁽³³⁾ וְכו', דְּבִרְכַּת הַתּוֹרָה הִיא מִן הַתּוֹרָה⁽³⁴⁾.

(33) ועל טעם זה הקשו בשו"ת חקרי לב (או"ח סי' י) והאבי עזרי (על הרמב"ם פ"א מהל' ת"ת הי"ג) והגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ו דבר הלכה אות ז) שהרי דעת השו"ע לקמן (סי' תקפט ס"ו) שאין הנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא, וכתב הגרש"ז אויערבך שיתכן שכיון שברכות התורה הברכה עצמה היא מצוה דאורייתא להודות להשי"ת שנתן לנו את תורתו, והברכה היא כגוף המצוה, כמו נטילת לולב ותקיעת שופר, לפיכך יכולות לברך ברכות התורה.

והגר"ז מבריסק (חידושויו על הרמב"ם פ"א מהל' ברכות הט"ז) כתב בשם הגר"ח טעם נוסף שמותר לנשים לברך אף לרמב"ם שסובר שאין מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא, משום שברכת התורה הוא דין בפני עצמו שתורה צריכה ברכה. ולכן על אף שנשים פטורות מהמצוה של תלמוד תורה, מ"מ אינן מופקעות מעצם המהות של תלמוד תורה, ולימודן בכלל תלמוד תורה ולכן יכולות לברך.

ואשה המסופקת אם בירכה ברכת התורה, כתב השערי תשובה (ס"ק א, בשם הברכי יוסף) שלא תברך מספק, וכן לטעם הגר"א כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה לב) שלא תברך, ויש לעיין האם גם לדעת הגר"ח הנ"ל הדין כך.

(34) ומשמע שאם חיוב ברכות התורה מדרבנן יכול הקטן להוציא את הגדול, אמנם בשע"צ לקמן (סי' רעא ס"ק ב) כתב שנחלקו הפוסקים האם יכול קטן להוציא את הגדול ידי חובת קידוש, כיון שחיובו של הקטן הוא תרי דרבנן ושל הגדול הוא חד דרבנן, ויתכן שאינו יכול להוציאו, וראה מה שכתבנו שם.

סימן מח

אומרים פרשת התמיד, ופסוקי קרבן שבת אומרים אצל פרשת התמיד

[משנ"ב ס"ק א]

וְהֵיא בְּמִקְוֵם הַקִּרְבָּן קִרְבָּן הַתָּמִיד⁽¹⁾.

(1) וגרר אמירת פרשת התמיד, כתב השו"ע הרב (ס"א) שנהגו כל ישראל וקבעו חובה על עצמם לקרוא את פרשת התמיד קודם התפילה, והגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה א ודעת נוטה עמ' כח) ביאר, שאף שבשו"ע לעיל (סי' א ס"ט) משמע שהוא רק מנהג, אך הוא קרוב לחיוב. ובספרו (ארחות יושר עמ' צה) כתב, שאמירת פרשת התמיד היא חיוב.

ולענין חיוב נשים באמירת קרבנות, כתב בביה"ל לעיל (סי' מז סי"ד ד"ה נשים) שחייבות לומר קרבנות כשם שחייבות בתפילה. וכן כתב בשו"ע הרב (סי' מז ס"י) שבפרשת התמיד נשים שוות לאנשים.

וזמן קריאת פרשת התמיד, כתב הא"א (בוטשאטש) שנכון לאומרה עד סוף זמן תפילת שחרית, לפי שעד אז היה זמן הקרבת התמיד. ולגבי מקום אמירת פרשת התמיד, כתב בביה"ל לעיל (סי' א ס"ה ד"ה ופרשת עולה) בשם הזוהר, שטוב לומר פרשת התמיד ושאר הפרשיות דוקא בבית הכנסת. והשערי תשובה (כאן ס"ק א) ביאר הטעם כיון שעבודת הקרבנות היתה בבית המקדש, ובית הכנסת הוא מקדש מעט.

ולענין אמירת פרשת התמיד קודם תפילת מנחה, כתב הרמ"א לקמן (סי' רלד ס"א) שיש שכתבו שנהגים לומר את פרשת התמיד קודם 'אשרי', ובטעם הדבר שלא נתפשט מנהג זה כמו בשחרית, כתב המקור חיים (שם בקיצור הלכות) שבנביא יחזקאל מוכח שלעתידי לבוא יתבטל התמיד של בין הערבים.

[משנ"ב שם]

מִי שֶׁעוֹסֵק בְּהֵן וּבְכַפְשִׁיתֵיהֶן⁽²⁾.

(2) ובזמן אמירתן, כתב בביה"ל לעיל (סי' א ס"ה ד"ה ופרשת עולה) שטוב לומר קרבנות קודם התפילה, ובלבד שלא יפסיד על ידי זה קריאת שמע בזמנה או תפילה בציבור. והוסיף הקצות השולחן (סי' יד ס"א), שבאופנים אלו יאמר הקרבנות אחר התפילה. וראה עוד בביה"ל שם שהאריך בסדר אמירתן.

[משנ"ב שם]

וְכֵן מִה שֶׁאֵינוֹ אוֹמְרִין בְּכָל יוֹם עֲנִינֵי עֲשֵׂי הַקִּטְנִי⁽³⁾.

(3) ובמעלת אמירתה, כתב הזוה"ק (פ"ו וקהל דף ריח, ב) שהאומרה יצאל מכל דברים רעים ומכל פגעים רעים, מהרהור רע ומדין רע וממון, ולא ינוק כל אותו היום, ובלבד שיכוון בה. ובסדר היום (סדר עבודה) כתב שהחושש עליו ועל נפשו ראוי לו להשתדל בכל עוז בענין הזה, ויכתוב את כל ענין הקטורת בקלף כשר בכתובה אשורית, ויקרא אותו בכונה גדולה פעם אחת בבוקר ופעם אחת בערב, ואני ערב לכך. והוסיף (בסדר פיתום הקטורת), שאמירתו תעלה במקום הקרבת הקטורת, שהקרבתה מבטלת את המות ועוצרת את המגפה ומסלקת רוח רעה ואת המקטרגים מכל העולם, ולכן מי שמקפיד לומר פרשת הקטורת פעמיים בכל יום ולכוון בה מילה במילה, גורם ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו, ואינו בא לידי עניות, ויזכה להרווחת מזונותיו.

[משנ"ב שם]

הַפִּנְנָה שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק לְהִבִּין עֲנִינֵיהָ, לֹא אֲמִירַת הַתְּבוֹת לְבָד⁽⁴⁾.

(4) ובמעלת הכוונה בזה, כתב הזוה"ק (פ"ו וירא דף ק, א) אמר ר' כרספדאי מי שמוכיר בפיו בבתי כנסיות ובתי מדרשות ענין הקרבנות והקרבנות ומכוון בהם, ברית כרותה היא שאלו המלאכים שמוכירים לו חובה, אינם יכולים לעשות לו אלא טובה. ולענין אמירת פרשיות הקרבנות, הוסיף בביה"ל לעיל (סי' א ס"ה ד"ה ופרשת עולה) שילמד מהגמרא או מהרמב"ם את סדר ההקראה, כדי שיבין אחר כך מה שאומר, ובוז יחשב לו כאילו הקריב קרבן. וכן בספרו תורה אור (פתיחה) כתב החפץ חיים בשם ספר מעין גנים, שמה שאמרו חז"ל כל העוסק בתורת העולה כאילו הקריב עולה וכו', אין הכוונה כפשוטו בקריאת פרשיות הקרבנות בלבד וכמו שמבינים המון העם, אלא הכוונה שלומד את הדינים הנאמרים בעולה ובחטאת ובשאר הקרבנות, וסיים שבוז מדויק מה שאמרו כל העוסק בתורה וכו' ולא אמרו כל הקורא בפרשת עולה וכו', שודאי בא לרמוז על כוונתו.

מילואים הלכות פְּרָכוֹת סִימָן מו המשך מעמוד קודם

ללמוד, שכתב 'אם אפשר לו' ישמע ברכה מאחר, ומשמע שאם אין שם אחר יכול ללמוד, וכן הורה החזו"א (דינים והנהגות פ"א אות יב) שיכול להמשיך ללמוד, וכן כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה סי' צא אות א וסי' יח אות ח ובהליכות שלמה תפלה פ"ו דבר הלכה אות ט) ואף שודאי חייב לברך אלא שהוא אנוס מלברך, וכן הורה הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' ט, ופניני תפילה עמ' לח) וכן הורה הגר"ח מבריסק (אסופות הגר"ח ברכות סי' ד) שמותר לו ללמוד. מאידך, דעת הגרצ"פ פראנק (הובא בשו"ת מנחת שלמה שם) שהברכה מעכבת, ואסור ללמוד בלי ברכות התורה, ולימודו נחשב כעבירה, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' עז אות ב). וראה מה שכתבנו לקמן סי' תצד ס"ק א.

[משנ"ב שם]

וְאִם הָיָה לִשְׁנׁ בַּיּוֹם שְׁנֵת קָבַע עַל מִקְוֵהוּ⁽³⁰⁾.

(30) ראה לעיל (ס"ק כג) שביארנו מה נחשב לשינת קבע. והגר"ח קניבסקי כתב (אשי ישראל פ"ו הע' עה ובשו"ת בסוף הספר תשובה ל) שדעת החזו"א שלמעשה אין לברך לאחר שינת היום, שכל שינה ביום נחשבת עראי.

[משנ"ב ס"ק כט]

אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרְכָהּ⁽³¹⁾.

הלכות פְּרָכוֹת סִימָן נא המשך מעמוד עט

בשם החיד"א (קשר גודל סי' ז אות לה) וכן הביא הכף החיים (שם) שאפשר לומר את הקדיש באמצע פסוקי דזמרה. והוסיפו שם שבסידור בית עובד (דיני פסוקי דזמרה אות יג) כתב שלא יאמר את הקדיש, שכיון שלא היה מניין לפני 'הודו' לא התחייבו הציבור לומר קדיש. ומטעם זה כתבו הבאר היטב (סי' נג ס"ק ג) והשערי תשובה (סי' נא ס"ק ג) בשם שו"ת פני יהושע (ח"א סי' ה), שחבורה שאמרו תהלים קודם התפילה ולא היה להם מנין, ובאמצע פסוקי דזמרה נתאסף מנין, שלא יאמרו אז קדיש, שכיון שלא היה מנין באמירת התהלים, לא התחייבו לומר קדיש, וכדעתו פסק בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' ב).

ולענין עניית אמן על 'ויצמח פורקניה', כתבו בשו"ת אגרות משה (אג"ח ח"ד סי' יד) והגרש"ז אויערבך (אשי ישראל פט"ז הע' כג) שלא יענה. שעל אף שהרמב"ם הוכיח בנוסח הקדיש את 'ויצמח פורקניה', מ"מ לא כתב שעונים אחריו אמן, לכן לא יענה באמצע פסוקי דזמרה. ויענה רק את האמן הראשון ויאמן יהא שמיא רבה' וכן אמן שאחר ד'אמירן בעלמא' שהוזכר ברמב"ם שיש חיוב לאומרם, וכן אחר 'תתקבל' ואחר 'על ישראל ועל רבנך' יענה.

ובשםפסקי כדי לענות קדיש או קדושה, האם ישתוק כבר מתחילת הקדיש או הקדושה או רק כשעונה, ראה מה שכתבנו לקמן סי' סו ס"ק יט.

(13) ואף פסוק 'מלוך', כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פט"ז הע' ב) שמותר לענותו, אך לא יאמר 'נְקִדְשׁ' ונְבִקְרִיאת שְׁמוֹ, כתב במשנ"ב לקמן (סי' סו ס"ק יז) שיענה רק 'קדוש' ו'ברוך כבוד', אבל לא 'מלוך'. והגרש"ז אויערבך (תשובה מכת"י בספר ועלולו לא יבול ח"א עמ' רטב, רסד) כתב שיכול לומר התוספות שבקדושת שבת, כגון 'אז בקול רעש גדול'.

(31) והישן בתחילת הלילה על דעת לקום ואחר כך לישון עוד פעם, שכתבנו לעיל (ס"ק כג) שנחלקו הפוסקים אם יברך ברכות התורה אחר השינה הראשונה, הורה הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א עמ' מז) בשם הא"א (בוטשאטש, סי"א) לענין מי שישן בתחילת הלילה בבגדיו, שלאחר השינה הראשונה יברך בריך רחמנא מלכא דעלמא דיהיב לנו אורייתא, ויכוין לצאת בה ידי חובה רק עד שינת הקבע של אותו הלילה (כדי שיוכל לברך בבוקר ברכת התורה בשם ומלכות) וילמד, ובבוקר לאחר שינת הקבע יברך ברכות התורה בשם ומלכות. וכעין זה כתב גם בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' ז).

ודעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק נר שבת פ"ב הע' כד) שלא יברך בנוסח בריך רחמנא וכו', שבמקום פסק ברכות יש אחרונים הסוברים שגם בלשון לע"ז עובר משום 'לא תשא'. אלא שדעתו שם (אות ה) שבאופן זה אינו בגדר ספק ברכה, אלא כהסברים שודאי צריך לברך ברכת התורה אחר השינה שבתחילת הלילה [ראה לעיל ס"ק כג], ויכוין שהברכה תפטור רק עד שישן שוב בלילה, ואז בבוקר יחזור ויברך. עוד כתב שם (הע' מז) בשם הגר"ש אלישיב, שלא ישתמש בעיצה זו כשחושב להיות ניעור כל הלילה, דהיינו שאין לכוין בבוקר שקודם לכן שהברכה תפטור רק עד יום המחרת בבוקר. וראה עוד מה שכתבנו לקמן סי' תצד ס"ק א.

וכן בקדושת יוצר אור וקדושה דסידרא, כתב האדר"ת (סידור תפילת דוד נפש דוד עמ' מז) שיענה. מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' ח אות ב) כתב שלא יענה.

(14) ובשומע קדיש או קדושה ממנין אחר, כתב הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ו סי"ב) שאף שהרשות בידו לענות עמהם אם ירצה, בכל זאת אם הדבר מפריעו מלכוון כראוי וגם ניכר הדבר שהוא אינו נמנה על המנין האחר, עדיף שלא יענה אלא ימשיך בתפילתו, כדי שיוכל לומר פסוקי דזמרה כראוי. מאידך, לדעת החזו"א (אשי ישראל פכ"ד הע' סב, ודעת נוטה הל' תפילה תשובה שה) חייב לענות אף כששומע ממנין אחר, וראה מה שכתבנו לקמן סי' נה ס"ק ס וסי' קכה ס"ק א, וסי' רטו ס"ק ח.

[משנ"ב ס"ק י]

בְּאֶמְצַע פְּסוּקֵי דְזִמְרָה⁽¹⁵⁾ וְלִזְמֹר אֶחָד־כֶּף פְּסוּקִים הַנּוֹהֲגִין⁽¹⁶⁾ וכו', אֵין לְקִירוֹת לַסְפָּר־תּוֹרָה לְכַתְּחָלָה מִי שֶׁעוֹמֵד בְּאֶמְצַע פְּסוּקֵי דְזִמְרָה⁽¹⁷⁾.

(15) ולברך ברכות השחר באמצע פסוקי דזמרה, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"ה הע' סה) שלא יברך, אלא בין 'שתבח' ל'יוצר' יברך את הברכות שאי אפשר לברכן לאחר שמונה עשרה.

(16) ולענין עיקר הדין לומר פסוקים אחרי ברכת התורה, כתב לקמן (סי' קלט ס"ק ל) שמשפיק פסוק אחד להיחשב תלמוד תורה.

(17) ולקרוא בתורה כשאין מי שיקרא בתורה, כתב לקמן (סי' סו ס"ק כו) שמשום כבוד התורה יפסיק ויקרא אפילו כשעומד בקריאת שמע וברכותיה.